

Nr 514.

Av herr **Senander**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 218, med förslag till vissa ändringar i civila avlöningsreglementet, militära avlöningsreglementet, manskapsavlöningsreglementet och folkskolans avlöningsreglemente, m. m.

I anledning av ett flertal motioner, vari påtalades vissa ojämnheter vid löneklassplacering av statstjänstemän, beslutade fjolårets riksdag att i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala följande:

”Det synes önskligt, att här antydda ojämnheter i lönesystemet undanröjas så långt detta visar sig vara praktiskt möjligt. Riksdagen har funnit fog föreligga för en hemställan till Kungl. Maj:t om ett övervägande på vilket sätt och i vilken omfattning detta eventuellt må kunna ske.”

Så vitt vi kunnat förstå innebar detta beslut ett klart uttalat önskemål från riksdagens sida att de berörda orättvisa verkningarna av lönesystemet skulle bringas ur världen. I den nu föreliggande propositionen har emellertid Kungl. Maj:t beträffande punkt 4 c intagit en avvisande hållning till riksdagens önskemål. Det gäller härvidlag den ojämnhet i löneklassplaceringen för vissa statstjänstemän, som uppstått i och med ikraftträdandet av det nya avlöningsreglementet den 1 juli 1939. De nya bestämmelserna medförde den verkan, att befattningshavare, som befordrats till ordinarie efter den 1 juli 1939, i många fall kom att bli gynnsammare placerad i löneklass än åtskilliga befattningshavare, som utnämnts till ordinarie före sagda tidpunkt. Det orimliga förhållandet uppstod sålunda, att befattningshavare som voro yngre i tjänsten och senare utnämnts till ordinarie fingo en förmånligare löneklassplacering än befattningshavare med längre tjänstetid och tidigare utnämning till ordinarie.

Det kan knappast råda något tvivel om att riksdagen, då den i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalade sin önskan att denna ojämnhet i löneklassplaceringen borde undanröjas, leddes av rättvisesynpunkter. Det är därför så mycket märkligare att Kungl. Maj:t, under åberopande av statsfinansiella och formella skäl och i direkt polemik mot rättvisesynpunkterna, intar en avvisande hållning till riksdagens beslut. Finansministern förklarar i sitt uttalande till statsrådsprotokollet bland annat följande:

”Att beteckna detta förhållande som en orättvisa mot de tidigare ordinarie-blivna tjänstemännen och framställa dessa eljest icke på något sätt missgynnade tjänstemän som en eftersatt löntagargrupp synes mot bakgrunden av vad i det föregående anförts icke vara befogat.”

Gentemot detta uttalande bör framhållas, att det här i huvudsak är fråga

om lågt avlönade tjänstemän, som obestriddligen blivit eftersatta i jämförelse med en annan grupp tjänstemän. Än mera, denna grupp har blivit eftersatt i förhållande till tjänstemän i samma lönegrad med kortare tjänstetid och senare ordinarieblivande. Det är för oss ofattbart hur man under sådana förhållanden kan bestrida, att rättvisan kräver en korrigerig av missförhållandet åtminstone därhän, att de missgynnade tjänstemännen få en med de på grund av det nya avlöningsreglementet bättre ställda ordinarie befattningshavarna likvärdig ställning.

Minst lika märklig är den hållning allmänna lönenämndens majoritet intagit till frågan. Lönenämnden erkänner nämligen orättvisan men ställer sig likväl avvisande till en korrigerig av densamma. I dess yttrande framhålls bland annat:

”Det är enligt lönenämndens mening svårt att bortse från, att här föreligger ett förhållande, som i vissa fall ter sig såsom en orättvisa. Den tid som förflutit, sedan de nuvarande avlöningsreglementena den 1 juli 1939 trädde i kraft, har medfört, att tillräckliga erfarenheter av övergångsbestämmelsernas verkningar numera vunnits beträffande olika förekommande fall. I och för sig skulle sålunda numera förutsättningar för ett ingripande i reglerande riktning kunna anses föreligga.”

Konsekvensen av ett dylikt uttalande borde ha bjudit nämnden att föreslå åtgärder i syfte att eliminera orättvisan. Att nämnden i trots härav intar en negativ hållning torde i verkligheten bero på de numera, då det gäller lägre inkomsttagare, så vanliga ”statsfinansiella betänkligheterna”. Nämndens åberopande av ”praktiska svårigheter” som skäl för sin ståndpunkt kan knappast tillmätas betydelse. Skulle detta skäl godtagas, så är det liktydigt med en inkompetensförklaring av den svenska statsförvaltningen, då den därmed förklarar sig vara ur stånd att bringa en uppenbar orättvisa ur världen på grund av ”praktiska svårigheter”.

Dessa praktiska svårigheter ha icke tidigare hindrat statsmakterna att besluta om åtgärder till förhindrande av liknande orättvisor vid övergång till nya avlöningsreglementen. Vid löneregleringen för kommunikationsverken den 1 juli 1920 beslutades om en övergångsbestämmelse i syfte att säkra en rättvis placering i löneklass enligt de nya grunderna. Några oöverbinnliga praktiska svårigheter yppade sig inte vid genomförandet. Senare har omfattande omräkningar inom de olika verken företagits beträffande tjänstemännens löneklassplacering. Även i dessa fall har svårigheterna visat sig överkomliga. Det finns icke heller i nu föreliggande fall någon anledning påstå, att de praktiska svårigheterna skulle hindra en tillfredsställande lösning.

Inom allmänna lönenämnden ha herrar Ernst Eriksson och Joel Andersson med instämmande av fru Jane Broström avgivit ett särskilt yttrande. I detta yttrande återgives den här tidigare omnämnda övergångsbestämmelsen från år 1920:

”De nya avlöningsbestämmelserna skola, med nedan angivna inskränkningar, omedelbart efter deras trädande i kraft varda gällande för samtliga ordinarie tjänstemän, så som om bestämmelserna varit tillämpade under vars och ens hela tjänstetid i oavbruten följd vid kommunikationsverken; dock att bestämmelserna i 10 § 3 mom., sista stycket, och 4 mom., samt i 17 § 2 mom. skola undantagas från berörda tillämpning.”

Reservanterna förklara, att lönenämnden bort föreslå Kungl. Maj:t att hos riksdagen hemställa om bemyndigande att få utfärda en övergångsbestämmelse, motsvarande den, som ovan återgivits ävensom att den omräkning av löneklassplaceringen, som genom tillämpning av denna övergångsbestämmelse skall äga rum, må för en var tjänsteman medföra omreglering av avlöningen, räknat från och med den 1 juli 1939.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen, under uttalande av att den vidhåller sin i skrivelse till Kungl. Maj:t den 9 maj 1944 uttalade uppfattning i här förevarande spörsmål, måtte besluta hemställa hos Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t måtte utfärda en övergångsbestämmelse motsvarande den som återfinnes i nådiga brevet den 16 april 1920, ävensom att den omräkning av löneklassplaceringen, som genom tillämpning av en sådan övergångsbestämmelse skall äga rum, må för en var tjänsteman medföra omreglering av avlöningen, räknat från och med den 1 juli 1939.

Stockholm den 21 mars 1945.

K. E. Senander.
